

4. Минцберг Г. Структура в кулаке: создание эффективной организации [Текст] / Г. Минцберг; Пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с. – (Серия Деловой бестселлер).

5. Мильнер Б. З. Теория организации: учебник [Текст] / Б. З. Мильнер. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2002. XVIII, – 558 с.

6. Советский энциклопедический словарь [Текст]. – М. : Советская Энциклопедия, 1980. – 1600 с.

7. Орлов М. М. Методика оцінювання інформаційного навантаження на органи управління внутрішньої зони системи управління оперативно-тактичного рівня / М.М. Орлов // Збірник наукових праць ХВУ Вип. 3 (46) [Текст]. – Х. : Харк. військ. ун-т., 2003. – С. 40–54.

➤ Метою статті є дослідження проблем із забезпеченням молоді житлом та окреслення першочергових заходів державної політики в цій сфері.

➤ Проблема житла для молоді в Україні вирішується шляхом виконання Державної програми забезпечення молоді житлом на 2002-2012 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України № 1089 від 29.07.2002 року. Метою даної Програми є реалізація державної молодіжної політики в частині розв'язання житлової проблеми шляхом створення сприятливих умов для розвитку молодіжного будівництва, удосконалення механізмів придбання житла і забезпечення на цій основі подальшого розвитку системи іпотечного житлового кредитування [3]. З урахуванням визначених Програмою завдань, в Україні також розроблені регіональні довгострокові програми забезпечення житлом молоді із включенням до них конкретних заходів щодо залучення для фінансування молодіжного будівництва коштів місцевих бюджетів.

Сприяння молодіжному житловому будівництву в Україні здійснюється через Державну спеціалізовану фінансову установу «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» при Кабінеті Міністрів України, який було створено у 1997 році. Метою діяльності названого фонду є:

- виконання Державної програми забезпечення молоді житлом;
- розроблення нових фінансово-кредитних програм, спрямованих на розв'язання житлових проблем молоді;
- залучення коштів для кредитування громадян з метою фінансування будівництва (реконструкції) і придбання житла;
- кредитування, в тому числі пільгове, та фінансування витрат на будівництво і придбання житла для молоді;
- компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків, наданих молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво і придбання житла;
- управління фінансовими активами з метою фінансування будівництва та реконструкції житла.

Молодь в Україні отримує державні кредити згідно із Порядком надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла, затвердженим Постановою КМУ № 584 від 29 травня 2001 року [2]. Кредити надаються молодим сім'ям та одиноким громадянам віком до 35 років за умов перебування їх на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, та підтвердження ними своєї платоспроможності. Пільговий кредит надається на 30 років, перший внесок складає 6% вартості житла. До моменту останньої виплати квартири залишається в заставі, і власник не може нею розпоряджатися. У повну власність квартира передається після останнього платежу.

Крім пільгових довготермінових кредитів, для вирішення житлової проблеми молоді також передбачені цільові адресні компенсації за кредитами комерційних банків як на будівництво, так і на придбання житла на вторинному ринку. Часткова компенсація згідно із Порядком часткової компенсації відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла [4] визначається в розмірі однієї облікової ставки НБУ, що діє на день укладення кредитного договору.

УДК 351.778.51

Наталія Подобєд

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІ ЖИТЛОМ В УКРАЇНІ

У статті досліджено проблеми забезпечення молоді житлом в Україні. Проаналізовано динаміку видатків Державного бюджету на підтримку молодіжного житлового будівництва та рівень виконання Державної програми забезпечення молоді житлом на 2002–2012 роки. Запропоновано основні напрями вирішення проблем молодіжної житлової політики.

Ключові слова: *молодь, житлова проблема, молодіжне будівництво, бюджетне фінансування, іпотека.*

Постановка проблеми

➤ Незважаючи на закріплене в Конституції України право громадян на житло [1], ступінь забезпеченості молоді ним на сьогодні є дуже низьким: тільки 33% молодих родин живуть в окремих квартирах (для всіх родин цей показник становить 56,3%), 11% проживають у комунальних квартирах, 14% винаймають квартири, 10% живуть у гуртожитках, 1% – у непристосованих приміщеннях. Близько 31% молодих родин взагалі не забезпечені житлом. Із 2,5 млн молодих родин в Україні близько 800 тис. мають потребу в поліпшенні житлових умов. Водночас саме в цих родинах народжується до 80% дітей [10]. Відсутність прийнятних житлових умов у молодих сімей призводить до низки негативних наслідків соціально-економічного характеру та є найпершою причиною демографічної кризи внаслідок розлучень і зниження народжуваності.

➤ Питанням дослідження проблем молодіжної житлової політики в Україні присвячено наукові праці: А. Балашова, В. Омельчука, П. Шестопалова та інших. В роботах названих авторів систематизуються основні політико-правові засади та принципи, на основі яких формується державна молодіжна житлова політика [8]; аналізується стан виконання Державної програми забезпечення молоді житлом на 2002–2012 роки [6], окреслюються основні напрями державної підтримки молодих родин, які потребують поліпшення житлових умов [10]. Водночас, проблеми забезпечення молоді житлом так і залишаються недостатньо вирішеними, що і обумовлює необхідність подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Обсяги коштів, необхідні для надання кредитів за рахунок державного бюджету, розраховуються фондом, розрахунки подаються Міністерству фінансів України для врахування їх під час складання проекту державного бюджету. Бюджетні призначення на виконання програми надання пільгових довготермінових кредитів молоді на будівництво встановлюються законом про Державний бюджет України та рішеннями про місцеві бюджети на відповідний рік. Крім бюджетних коштів, для виконання Державної програми забезпечення молоді житлом передбачаються ще й такі фінансові джерела [3]: кошти Світового банку; випуск та реалізація цінних паперів; кошти від повернення раніше наданих кредитів; кошти комерційних банків; особисті кошти позичальників.

Структура джерел фінансування програми, що прогнозувалась на 2011 рік, показана на рис. 1.

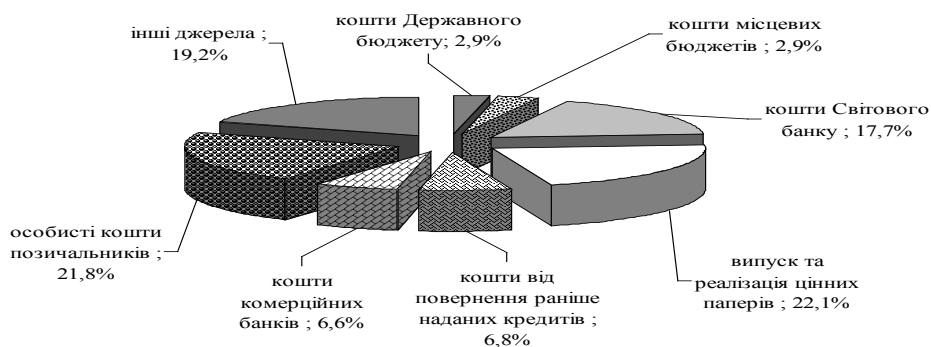

Рис. 1. Структура джерел фінансування Державної програми забезпечення молоді житлом у 2011 році, %

Як бачимо, програмою передбачалось, що найбільшу частку в структурі джерел фінансування житлового будівництва для молоді займають кошти, отримані від випуску та реалізації цінних паперів (22,1%), на другому місці за питомою вагою в загальних обсягах фінансування знаходяться особисті кошти позичальників – 21,8%, на третьому місці – кошти Світового банку (17,7%). Частка коштів Державного бюджету в структурі джерел фінансування програми складає лише 2,9%.

Аналіз свідчить, що протягом останніх років основними джерелами фінансування молодіжного житлового будівництва є особисті кошти позичальників та бюджетні кошти. Крім того, спостерігається тенденція до зменшення державних асигнувань на довготермінове пільгове кредитування молодих сімей на будівництво або придбання житла. Враховуючи те, що вартість будівництва житла та вартість житла на вторинному ринку щорічно зростає, кількість молодих сімей, які отримують пільгові довготермінові кредити, зменшується. Динаміка видатків Державного бюджету України на вирішення житлової проблеми молоді наведена в таблиці 1.

Наведені дані свідчать, що обсяги бюджетного фінансування Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву склали у 2010 році 6,3 млн грн. Вони є майже незмінними протягом чотирьох років, крім 2009 року. Сума часткової компенсації відсоткової ставки комерційних банків молодим громадянам на будівництво та придбання житла становила у 2010 році 117,8 млн грн, що на 4,4% менше, ніж у 2007 році. При цьому попит молоді отримати житло на пільгових умовах зростає.

Внаслідок бюджетного недофінансування Державна програма забезпечення молоді житлом практично не виконується. За результатами аудиту ефективності виконання державних програм із забезпечення молоді житлом, проведеного Рахунковою палатою України, обсяги введеного в експлуатацію житла за період 2002–

2010 років склали лише 12% від запланованих, внаслідок чого 3 тис. молодих сімей не отримали житла [7].

Крім того, у 2009 році було припинено укладення договорів на часткову компенсацію відсотків за кредитами комерційних банків, натомість здійснювалося лише погашення зобов'язань за раніше укладеними договорами. Повне погашення зобов'язань (за висновками Колегії Рахункової палати, 570 млн грн) відбудеться щонайменше у 2020 році.

Згідно з Статутом Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву, він має право організувати в установленому порядку роботи з проведення експертизи ціноутворення з метою визначення доцільності укладення договорів на будівництво (реконструкцію) житла для позичальників [9]. Проте передбачених експертиз фонд не проводив жодного разу і, як наслідок, вартість будівництва, що інвестується за рахунок кредитів, наданих молодим сім'ям із бюджету, перевищує опосередковану вартість майже у 1,5 раза [7].

Статутом Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву також передбачено організацію лотерей (зокрема, житлових) та конкурсів для залучення коштів юридичних та фізичних осіб, проте в засобах масової інформації рідко зустрічаються повідомлення про подібні заходи.

За висновками Рахункової палати, Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву в умовах обмеженого фінансування із державного бюджету, не в змозі виконувати в повному обсязі покладені на нього статуту завдання щодо забезпечення молоді житлом.

Таблиця 1

Видатки Державного бюджету України на підтримку молодіжного житлового будівництва за період 2007–2010 років

Видатки	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2010 р. у % до 2007 р.
Фінансова підтримка Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву, млн грн.	6,3	6,5	4,9	6,3	100,0
Часткова компенсація відсоткової ставки комерційних банків молодим громадянам на будівництво та придбання житла, млн грн.	123,2	126,7	50,0	117,8	95,6

Неспроможність держави допомогти молоді вирішити житлову проблему знижує рівень довіри до дієвості державного управління, створює соціальну напругу в суспільстві, зокрема, серед молоді та є однією із причин низької народжуваності в Україні.

У 2009 році Постановою Кабінету Міністрів № 1249 була затверджена Державна соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки». Для розв'язання житлової проблеми цією програмою передбачаються такі заходи [5]:

- розроблення та впровадження механізму заощадження коштів для будівництва (придбання) житла, що передбачає накопичення громадянами індивідуальних цільових внесків на спеціальних банківських депозитних рахунках для одержання кредиту;
- посилення захисту прав власників іпотечних облигацій, розроблення додаткового механізму забезпечення виконання банками або небанківськими фінансовими установами функцій з управління іпотечним покриттям;
- створення при місцевих органах містобудування та архітектури фонду проектів житлової забудови, рекомендованих для масового застосування.

З нашої точки зору, нова Програма теж має декларативний характер, адже урядом не створено організаційних передумов її запровадження та не сформовано Єдиного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов і перебувають на квартирному обліку. Головними обмежувачими факторами, які унеможливають запровадження ефективних схем іпотечного кредитування є низькі доходи населення України та високий рівень відсоткових ставок комерційних банків за іпотечними кредитами.

Таким чином, до основних проблем забезпечення молоді житлом в Україні слід віднести:

- обмеженість бюджетного фінансування молодіжного житлового будівництва;
- недостатню диверсифікацію джерел фінансування Державної програми забезпечення молоді житлом;
- низьку ефективність виконання названої програми.

Основними напрямками вирішення проблем молодіжної житлової політики, з нашої точки зору, є наступні:

- удосконалення механізмів залучення додаткових джерел коштів для реалізації програми кредитування молоді на будівництво (реконструкцію) житла. Такими додатковими джерелами можуть бути кошти від проведення від проведення аукціонів, лотерей та виставок;
- розширення джерел фінансування Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву за рахунок коштів місцевих бюджетів. Зокрема, заслуговує на увагу розгляд пропозиції щодо спрямування до фонду надходжень податку на нерухоме майно, який введено Податковим кодексом України з 1 січня 2012 року;
- розроблення механізмів субсидування придбання житла молоддю сім'єю підприємством, на якому працює один із членів сім'ї;
- вивчення зарубіжного досвіду розвинених країн Європи щодо іпотечного кредитування молодих сімей;
- збільшення обсягів надання органами місцевого самоврядування земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, насамперед, у сільській місцевості;

- забезпечення більшої відкритості та доступності інформації про діяльність Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву, зокрема про обсяги наданих кредитів, строки їх надання, структуру джерел фінансування Фонду;
- посилення маркетингової складової в діяльності Фонду, зокрема здійснення більш активної рекламно-інформаційної підтримки державного молодіжного житлового кредитування, розвиток соціальної реклами для роз'яснення важливості забезпечення молоді житлом, пошук нових джерел фінансування будівництва житла, проведення опитувань громадян з метою виявлення недоліків державної молодіжної житлової політики.

Узагальнюючи існуючі в країні проблеми забезпечення молоді житлом, варто зазначити, що на сьогодні нарізла необхідність у розробці нової стратегії молодіжної житлової політики. При цьому основна увага повинна бути приділена пошуку додаткових джерел фінансування державних програм забезпечення молоді житлом. До перспектив подальших розвідок слід віднести дослідження зарубіжного досвіду молодіжного житлового кредитування.

Література.

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 черв. 1996 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/show/254к/96-вр/ed1>.
2. Постанова КМУ від 29.05.2001 р. № 584 «Про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/show/584-2001-п>.
3. Постанова КМУ від 29.07.2002 р. № 1089 «Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2002-2012 роки» [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/show/1089-2002-п.
4. Постанова КМУ від 4.06.2003 р. № 853 «Про затвердження порядку часткової компенсації відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла» [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/show/1078-2003-п.
5. Постанова КМУ від 11.11.2009 р. № 1249 «Про затвердження Державної соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010-2017 роки» [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/show/1249-2009-п.
6. Балашов А. М. Державна політика соціального захисту молоді в Україні / А. М. Балашов // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. – № 4. – С. 138–141.
7. Недоступне «доступне» житло [Електронний ресурс]: Офіційні повідомлення Колегії Рахункової палати України. Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16736481>.
8. Омельчук В. О. Формування державної молодіжної житлової політики в Україні [Текст]: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / В. О. Омельчук; Національна академія держ. управління при Президентові України. – К.: 2004. – 20 с.
9. Статут Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву», затверджений Постановою КМУ від 26.10.2000 р. № 1604 [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/show/1604-2000-п.

10. Шестопапов П. І. Державна політика у сфері забезпечення молоді житлом в Україні: сутність, принципи та шляхи реалізації [Електронний ресурс] / П. І. Шестопапов. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2007-1/txts/07spimzu.htm>.

УДК 351:316.334.3

Тарас Ринковий

СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ Й ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті проаналізовано основні тенденції застосування політичних та соціальних технологій в політичній сфері та діяльності органів державної влади.

Ключові слова: політичні технології, соціальні технології, державне управління, політична сфера.

Постановка проблеми

Соціальна сфера – відносно самостійна сфера життєдіяльності суспільства, що охоплює відносини між соціальними спільнотами, усередині цих спільнот, між окремими особистостями, які займають різне становище в суспільстві і беруть неоднакову участь у його соціальному житті. Соціальна сфера з позиції державного управління – сукупність галузей, підприємств, організацій, які безпосередньо пов'язані і визначають спосіб і рівень життя людей, споживання (освіти, культури, охорони здоров'я тощо), їх добробут [2; с. 659]. Виникає необхідність пошуку форм, адекватних завданню соціального управління на новому етапі розвитку суспільства, і як наслідок – нові вимоги до професіоналізму державних службовців, у чиїх руках перебувають багато важелів управління соціальними процесами. Ми розглянемо в цій роботі соціальні технології та політичні технології, вплив їх на суспільно-політичну сферу та діяльність органів державної влади. Соціальна ціна цих питань дуже висока. Варто тут використати метафоричне порівняння, використовуване виноробами: «Гарне вино не буває занадто дорогим, а ось погане завжди дуже дорого коштує», така ж ситуація з соціальними і політичними технологіями – негативні результати від використання чи невикористання технологій тягнуть за собою наслідки для суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Соціальні технології, політичні технології та аспекти функціонування політичної сфери суспільства й політичної діяльності розглянуті у працях таких учених, як: В.М. Бебик, П.І. Бакуменко, В.П. Горбатенко [6], А. Колодій [5], Б.В. Надолішній, І.В. Рейтерович, С.О. Телешун, О.Р. Титаренко [4, 8], Ярош Н.П., Сурмін Ю.П., А.М. Пойченко [2], та ін. Також цікавими в контексті досліджуваної теми будуть роботи таких дослідників, як: М.М. Аверьянов, Анісімов С., Павлов В., Растянніков П. Існує ще низка праць з цієї проблематики.

Мета

Метою статті є виявлення особливостей та відповідності застосування у сучасній суспільній діяльності та управлінні технологій як засобу максимально ефективного використання матеріальних, технічних і

людських ресурсів для отримання бажаного результату діяльності.

Науково-категоріальний апарат дослідження потребує певного термінологічного уточнення, а тому варто зупинитися на розгляді основних понять, використовуваних в статті.

Соціальна технологія, за визначенням низки фахівців, постає сукупністю методів і прийомів, які дозволяють досягти результатів у завданнях взаємодії між людьми. Ширше соціальну технологію можна визначити як послідовність етапів соціальної взаємодії, у ході якої кожний суб'єкт, що брав участь у взаємодії, реалізує власну управлінську стратегію стосовно інших і формує соціальну дійсність. Соціальні технології використовуються, зокрема, у такому особливому виді соціальної інноваційної діяльності як управлінський консалтинг. Можна визначити соціальну технологію як структуру комунікативних впливів, які змінюють соціальні ситуації або соціальні системи, у тому числі окрему людину як одиничну соціальну систему [див. дет.: 2, 3, 10].

Основна мета в застосуванні соціальної технології полягає в оптимізації суспільних відносин, їх функціонуванні й розвитку, життєдіяльності соціального організму в цілому, розробці механізмів узгодження інтересів різних соціальних груп. Доцільно розрізняти цю технологію як онтологічний феномен, як знання і як важливий елемент механізму соціального управління. Як онтологічний феномен соціальна технологія постає суспільно виробленим та закріпленим історичним досвідом, своєрідним сталим механізмом взаємодії різних соціальних груп, а також відносин людини та суспільства – у звичаях, традиціях, праві, державному устрої, сімейно-побутових стосунків, громадської думки тощо.

Соціальна технологія як знання – це вже наукове осмислення конкретних механізмів функціонування та розвитку суспільства, з урахуванням складного поєднання матеріальних, духовних, політичних, правових, національно-етнічних, соціально-культурних та інших чинників. Як елемент механізму соціального управління соціальна технологія виступає засобом перекладу вимог об'єктивних законів на мову практики соціального управління та конкретних рішень (нормативно-правових актів, нормативних документів, вказівок тощо), які стимулюють людей на досягнення поставлених цілей. Сучасні тенденції позитивного розвитку соціальної технології полягають у зміщенні акцентів від «обробки людини» до управління суспільними відносинами як через методи узгодження інтересів різних соціальних груп і конструктивне розв'язання конфліктів, так і через проектування й ефективне використання певних об'єктивних соціальних регуляторів – соціальних інститутів [2, с. 659–660].

Соціальна технологія – це певний спосіб досягнення суспільних цілей. Її сутність полягає в поопераційному здійсненні діяльності, коли операції розробляються попередньо, усвідомлено і послідовно, на основі наукових знань. Сутність соціальних технологій трактується різними дослідниками: В. Афанасьєвим, Н. Стефановим, М. Марковим, Ж.Т. Тощенко та ін. За М. Марковим соціальна технологія – «це спосіб реалізації конкретного складного процесу шляхом розчленування його на систему послідовних взаємозалежних процедур і операцій, які виконуються однозначно» [3, с. 31]. Це елемент людської культури, який формується двома шляхами – або виростає в культурі еволюційно, або будується за відповідно до її законів як штучне утворення.

Технологія управління – це сучасний винахід. З того часу, як управління виокремлюється в самостійний вид